

สรุปองค์ความรู้

เรื่อง “การสร้างหลักสูตรและรายวิชาในเชิงพหุ/สหวิทยาการ”

คณะกรรมการฝ่ายวิจัยและการจัดการความรู้ และคณะกรรมการฝ่ายวิชาการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนในการจัดทำหลักสูตรพหุวิทยาการ (Multidisciplinary Curriculum) และสหวิทยาการ (Interdisciplinary Curriculum) อันจะนำไปสู่การจัดทำแผนกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับคณะมนุษยศาสตร์ และการผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาที่มีความรู้หลากหลายอันเป็นส่วนสำคัญของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงได้กำหนดจัดโครงการถ่ายทอดความรู้: การสร้างหลักสูตรและรายวิชาในเชิงพหุ/สหวิทยาการสาขามนุษยศาสตร์ ในวันพุธที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2560

วิทยากรถ่ายทอดความรู้:

1. รักษาการแทนรองคณบดีฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรภรณ์ อาจหาญ
2. อาจารย์ ดร. คเชนทร์ ตัญศิริ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์

องค์ความรู้ทางการสร้างหลักสูตรและรายวิชาในเชิงพหุ/สหวิทยาการ

1. ที่มาและเหตุผลของการสร้างหลักสูตรเชิงพหุ/สหวิทยาการ

- 1.1 ความตื่นตัวในด้านการศึกษาและวิจัยที่ประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากหลากหลายสาขาวิชา
- 1.2 ปัจจัยทางสังคมและเทคโนโลยีหลายประการ ที่ส่งผลให้มหาวิทยาลัยในฐานะเป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้และผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถจึงจำเป็นต้องเร่งสร้างองค์ความรู้ใหม่และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรับมือกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1.2.1 ความตระหนักของสังคมที่เพิ่มสูงขึ้นในด้านความซับซ้อนของสภาพสังคมและสภาพแวดล้อม

1.2.2 กระแสโลกาภิวัตน์และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว

1.3 การแข่งขันทางเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันที่ทวีความเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ตลาดแรงงานต้องการแรงงานที่มีความรู้ความสามารถสูง

2. คำนิยามและมโนทัศน์ของสหสาขาวิชาการ

2.1 Interdisciplinary มีการใช้อยู่ 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1.2 การใช้ความหมายกว้าง คือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษา การวิจัย หรือการแก้ปัญหาที่ประเด็นปัญหาที่มีความซับซ้อนหรือมีขอบเขตที่กว้างกว่าสาขาวิชาเดียว

2.1.2 การใช้ในความหมายแคบ คือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษา การวิจัย หรือการแก้ปัญหาที่ประเด็นปัญหาที่มีความซับซ้อนหรือมีขอบเขตที่กว้างกว่าสาขาวิชาเดียว โดยมีการบูรณาการ (Integrate) องค์ความรู้ วิธีการ หรือแนวคิดสำคัญของสาขาวิชาตั้งแต่สองสาขาวิชาขึ้นไป (Klein & Newell, 1997)

3. หลักสูตรสหสาขาคุณสมบัตินี้และการจัดประเภท

3.1 คุณสมบัติของหลักสูตรสหสาขาวิชา (Interdisciplinary program) คือ หลักสูตรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาตั้งแต่สองวิชาขึ้นไป และสามารถบูรณาการ (integrate) องค์ความรู้จากสาขาวิชาเหล่านั้นได้ และหลักสูตรสหสาขาวิชามักจะมีการจัดตั้งขึ้นโดยเชื่อมโยง ดังต่อไปนี้

3.1.1 ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่มีความซับซ้อนสูง จำเป็นต้องบูรณาการองค์ความรู้จากหลายสาขาวิชา เช่น “การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” “ปัญหาสิ่งแวดล้อม” และ “ปัญหาเรื่องเพศภาวะ” เป็นต้น

3.1.2 การเชื่อมโยงกับภูมิภาคต่างๆ เช่น ยุโรปศึกษา เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา และเกาหลีศึกษา เป็นต้น

3.1.3 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและองค์ความรู้หรือส่วนต่อประสานระหว่างสาขาวิชา (interface) เช่น Language & Culture, Language & Technology เป็นต้น

3.1.4 การประยุกต์องค์ความรู้จากสาขาวิชาหนึ่งไปใช้กับสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น Applied Physics, Applied Mathematics, Ethnomusicology เป็นต้น

3.2 คุณลักษณะของหลักสูตรสหสาขาวิชาที่มักจะพบ

3.2.1 รายวิชาบังคับในหลักสูตรมักถูกออกแบบเนื้อหาโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการองค์ความรู้ วิธีการ และแนวคิดสำคัญของสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องได้

3.2.2 รายวิชาในหลักสูตรสหสาขาวิชามักจะเป็นรายวิชาที่คณาจารย์จากต่างสาขาวิชา ร่วมกันออกแบบเนื้อหาวิชาและร่วมกันสอน

3.2.3 หลักสูตรจะเน้นที่ความสำคัญของการบูรณาการองค์ความรู้จากสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1) หนีบยกประเด็นปัญหาที่มีความซับซ้อน ซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้โดยใช้องค์ความรู้จากสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่งเพียงอย่างเดียว

2) มีการชี้ให้เห็นถึงความเหมือน ความต่าง และจุดร่วมขององค์ความรู้ วิธีการศึกษา และแนวสำคัญต่าง ๆ ของแต่ละสาขาวิชา

3) มีการบูรณาการองค์ความรู้ของสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

4) มีการสร้างความเข้าใจหรือองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการบูรณาการองค์ความรู้จากสาขาวิชาต่าง ๆ ต่อประเด็นปัญหาที่หนีบยกขึ้นมา

3.2.3 รายวิชาในหลักสูตรจะแบ่งเป็น 3 ระดับชั้น ดังต่อไปนี้

ระดับชั้นที่ 1 รายวิชา (พื้นฐาน) จากสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องสาขาวิชาเดียวเป็นวิชาเลือก (elective course) และรายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบูรณาการองค์ความรู้ระดับเบื้องต้นเป็นรายวิชาบังคับ

ระดับชั้นที่ 2 รายวิชาที่มีการบูรณาการจากสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง (integrated series of core course) มักจะเป็นการเรียนการสอนแบบสัมมนาโดยยกประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในรายวิชากลุ่มนี้มักจะมีผู้สอนสองคนขึ้นไปจากต่างสาขาร่วมกันสอน

ระดับชั้นที่ 3 การทำวิจัย หรือ capstone project/experience ที่จำเป็นต้องบูรณาการความรู้จากสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

3.3 คุณสมบัติของหลักสูตรสหสาขาวิชา (Multidisciplinary program)

1) หลักสูตรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาตั้งแต่สองสาขาวิชาขึ้นไป

2) หลักสูตรมักจะมีการจัดตั้งโดยเชื่อมโยงกับความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน เช่น Art & Digital Arts, Commerce & Engineering, Economic & Laws

3) หลักสูตรพหุสาขามักจะมีรายวิชาจากสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแต่ไม่มีรายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบูรณาการองค์ความรู้ที่ได้จากสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4) งานวิจัย หรือ capstone project/experience ไม่จำเป็นต้องมีการบูรณาการองค์ความรู้ของสองสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ผู้เรียนสามารถเลือกทำเฉพาะสาขาวิชาที่ตนถนัดได้

4. การบริหารจัดการหลักสูตรสหวิชาการ

4.1 ประเด็นปัญหาที่มักพบในการบริหารจัดการหลักสูตรสหวิชาการ

4.1.1 ปัญหาด้านอาจารย์

- 1) ลักษณะการจ้างงานและค่าตอบแทน
- 2) การคำนวณภาระงานและการประเมินผลสัมฤทธิ์หรือการทำงานประจำปี
- 3) การเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ (คณาจารย์ที่สอนในสาขาที่เป็นสหวิทยาการจะขอตำแหน่งทางวิชาการยาก)

4.1.2 ปัญหาด้านงบประมาณสนับสนุนและโครงสร้างพื้นฐาน

- 1) ขาดแนวทางการสนับสนุนทางด้านงบประมาณอย่างเป็นรูปธรรมจากมหาวิทยาลัย

2) ขาดสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และอุปกรณ์สำนักงาน

3) ขาดบุคลากรสนับสนุนในการบริหารจัดการหลักสูตร

4.1.3 ปัญหาด้านการบริหารและประเมินหลักสูตร

1) ขาดระบบการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างเป็นระบบ

2) ขาดระบบการประเมินคุณภาพของหลักสูตรอย่างเป็นระบบ

4.2 แนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการหลักสูตรสหสาขาวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

4.2.1 ด้านอาจารย์

- 1) ควรมีแนวทางการให้ตำแหน่งอย่างเป็นระบบ

2) ควรมีแนวทางการคำนวณภาระงานสำหรับอาจารย์ที่รับผิดชอบสอนในหลักสูตร
สหสาขาวิชาการอย่างเป็นระบบ

3) ควรมีแนวทางประเมินผลสัมฤทธิ์การทำงานสำหรับอาจารย์ที่รับผิดชอบใน
หลักสูตรสหสาขาวิชาการอย่างเป็นระบบ

4) ควรมีแนวทางการขอตำแหน่งและเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ที่
รับผิดชอบในหลักสูตรสหสาขาวิชาการอย่างเป็นระบบ

4.2.2 งบประมาณสนับสนุนและโครงสร้างพื้นฐาน

1) มหาวิทยาลัยควรระบุประเด็นเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสหสาขาวิชาการลงไป
ในแผนพัฒนาของมหาวิทยาลัยอย่างชัดเจนเพื่อที่จะจัดสรรงบประมาณ

2) มหาวิทยาลัยควรมีแนวทางการสนับสนุนด้านงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐาน
อย่างชัดเจน

4.2.3 การบริหารและประเมินหลักสูตร

1) มหาวิทยาลัยควรมีแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างเป็นระบบและ
ชัดเจน หรือมีหน่วยงานสนับสนุนด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสหสาขาวิชาการ

2) มหาวิทยาลัยควรมีแนวทางการประเมินผลคุณภาพของหลักสูตรอย่างเหมาะสม